

BIULETYN

Centrum Badawczo-Edukacyjnego
Konserwacji Zabytków PWSZ w Nysie

www.centrumkonserwacji.pl

maj 2012

nr 6

Szanowni Czytelnicy!

Pierwsze miesiące bieżącego roku upłynęły w CBEKZ pod znakiem realizacji projektów europejskich związanych ze szkoleniami w zakresie konserwacji zabytków. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nysie w trakcie trwania programów CONSARCH oraz RESELTAM II gościła u siebie zarówno studentów jak i specjalistów z zagranicznych ośrodków dając w ten sposób możliwość wzajemnej wymiany wiedzy i doświadczeń. Powyższe oraz inne wydarzenia relacjonujemy w niniejszym Biuletynie.

Zapraszamy do lektury!

W numerze:

Z życia Centrum

Cegły z piasku pustynnego.....	str.1
Kurs intensywny CONSARCH.....	str.1
RESELTAM II w Polsce.....	str.2
Konserwacja zabytków w Polsce	
<i>Wiadomości zebrane na podstawie wybranych serwisów internetowych.....</i>	str.3
Słowniczek konserwatora.....	str.4
Konserwatorskie zdjęcie miesiąca.....	str.4

Z życia Centrum

Cegły z piasku pustynnego

Interdyscyplinarny Zespół Badawczo-Wdrożeniowy przy PWSZ w Nysie został utworzony w lutym b.r i stanowi kolejny etap realizacji Umowy o Współpracy z dnia 19.11.2010 r., zawartej pomiędzy Państwową Wyższą Szkołą Zawodową w Nysie oraz Golden Desert Technology sp. z o. o. w Krakowie.

Zadaniem niniejszego Zespołu jest wykonywanie badań i doświadczeń związanych z wdrażaniem nowych materiałów i technik budowlanych.

Jednym z jego głównych obszarów działalności jest zastosowanie preparatów jonowymiennych w budownictwie. Dzięki współpracy naukowców i praktyków z Uniwersytetu Wrocławskiego udało się uzyskać satysfakcjonujące efekty. Wykorzystując jako budulec silnie zasolony piasek pustynny uzyskano zarówno cegły jak również materiał budowlany o znakomitych walorach izolacyjnych, który może być użyty w postaci samoistnej lub stanowić element izolacji termicznej w pustakach wykonanych z piasku pustyni.

Ilość praktycznych zastosowań preparatów jonowymiennych jest ogromna i obejmuje także inne dziedziny jak: drogownictwo – w postaci stabilizatorów gruntu oraz prefabrykatów drogowych z materiałów rodzimych, budownictwo wodne - utwardzanie i wzmacnianie wałów przeciwpowodziowych, górnictwo - wypełnianie niektórych

wyrobisk, a także ekologiczne budownictwo mieszkaniowe - domy wykonane z naturalnego gruntu lokalnego.

W niniejsze działania ze strony Państwowej Szkoły Zawodowej w Nysie zaangażowany jest Instytut Architektury, Regionalne Centrum Transferu Wiedzy i Technologii Innowacyjnych, oraz Centrum Badawczo-Edukacyjne Konserwacji Zabytków, którego wkładem jest udostępnienie aparatury laboratoryjnej oraz wsparcie kadry naukowej.

Kurs intensywny CONSARCH

W dniach 18 do 31 marca 2012 roku, w ramach kursu intensywnego programu LLP ERASMUS pn. "CONSARCH" (Konserwacja w Architekturze), studenci Architektury PWSZ w Nysie wraz z kolegami z Niemiec, Włoch, Hiszpanii i Francji zaproponowali rozwiązania dotyczące rewitalizacji starego budynku rzeźni w Nysie.

W projekcie wzięło udział ponad 30 studentów zagranicznych oraz 15 studentów Instytutu Architektury PWSZ w Nysie, a wykładowcami i prowadzącymi warsztaty byli między innymi profesorowie architektury i konserwacji z partnerskich uczelni: Hochschule Lausitz/Cottbus (Niemcy), Università Della Calabria (Włochy), Ecole Nationale Supérieure D'architecture de Strasbourg (Francja), University of Granada (Hiszpania).

Kurs miał formę warsztatów uzupełnionych wykładami teoretycznymi, prezentacjami praktycznych realizacji rewitalizacji i adaptacji obiektów zabytkowych i zakładał multidyscyplinarne podejście do podniesienia wiedzy konserwatorskiej w pracy przyszłych architektów.

Głównym zagadnieniem roboczym warsztatów było opracowanie koncepcji strategii rewitalizacji znajdującego się na terenie Nysy budynku starej rzeźni i jego bezpośredniego otoczenia w kontekście oceny przeprowadzonych analiz potrzeb miasta i stosowania nowych technologii.

Wyniki pracy studentów mogli obejrzeć również mieszkańcy miasta ponieważ do wizualizacji osiągniętych rezultatów wykorzystano mapping na elewacji budynku rzeźni.

Fot. Uczestnicy kursu CONSARCH w trakcie warsztatów

RESELTAM II w Polsce

W dniach 22-25 kwietnia PWSZ w Nysie była gospodarzem ostatniej już edycji międzynarodowych warsztatów dotyczących "Wymiany wiedzy oraz dobrych praktyk pomiędzy osobami pracującymi w sektorze restauracji zabytków" w ramach Projektu RESELTAM II. Przez ostatnie 2 lata odbyło się w sumie 5 edycji warsztatów, w których wzięło udział blisko 100 profesjonalistów oraz studentów konserwacji zabytków z partnerskich instytucji.

Uczestnicy pochodzący z najważniejszych ośrodków konserwatorskich w Europie; z Granady w Hiszpanii, Avignon we Francji, Istanbule w Turcji a także Florencji we Włoszech, mieli możliwość zaznajomienia się z polskimi technologiami i technikami konserwacji i restauracji zabytków w trzech miastach, silnie związanych z historią Polski i sztuki oraz szeroko pojętymi zabytkami tj. Krakowie, Oświęcimiu i Nysie.

Dzień pierwszy poświęcono zagadnieniom konserwacji witraży tj. najczęstsze typy uszkodzeń, zalecane metody postępowania, systemy oszklenia ochronnego. Warsztaty praktyczne, podczas których przedstawiono proste metody wykonywania witraży, odbyły się w gościnnych murach krakowskiej ASP. Zwiedzanie Starego Miasta było okazją do przedstawienia przykładów konkretnych realizacji i rozwiązań stosowanych w Polsce, a także sposobnością do dyskusji.

Fot1. Podczas warsztatów w pracowni ASP uczestnicy mogli poznać proste metody witrażownictwa

W kolejnym dniu uczestnicy projektu mieli okazję zapoznać się z problemami tzw. zrównoważonej konserwacji oraz pracami konserwatorskimi Muzeum Auschwitz w Oświęcimiu, z którym to Centrum Badawczo-Edukacyjne Konserwacji Zabytków PWSZ w Nysie w ubiegłym roku podpisało porozumienie o długofalowej współpracy. Skala trudności dbania o eksponaty znajdujące się w pracowniach, będące pomnikiem zagłady setek tysięcy ludzkich istnień, oraz sposób ich konserwacji, spotkały się z dużym uznaniem uczestników.

Tematem trzeciego dnia warsztatów, które odbyły się już w Centrum Badawczo-Edukacyjnym Konserwacji Zabytków PWSZ w Nysie, stały się analizy i badania materiałów historycznych z użyciem mikroskopu elektronowego oraz kamery na podczerwień a także praktyczne zastosowanie laserów w oczyszczaniu zabytków. Ponadto uczestnicy mieli okazję spróbować swoich sił w opanowaniu trudnej sztuki pozłotniczej, z której swojego czasu jak również i teraz w kręgach konserwatorskich Nysa słynie.

Dopełnieniem była wizyta w skarbcu Bazyliki św. Jakuba i Agnieszki gdzie znajduje się obecnie jeden z najznamienitszych zbiorów naczyń liturgicznych.

Fot2. Dyskusja w laboratorium Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau

Informacje w tym dziale zostały opracowane na podstawie portali internetowych:

www.naukawpolsce.pap.pl, www.charismaproject.eu, www.icomos-poland.org

Badania techniką MOLAB

MOLAB (Mobil Laboratory) stanowi unikalny zestaw nowoczesnej, przenośnej aparatury pomiarowej przeznaczonej do badania in-situ dzieł sztuki, których ze względu na ich stan bądź rozmiar należy poddawać analizie w miejscu ich przechowywania, nie narażając ich tym samym na ewentualne uszkodzenia podczas transportu. Badania te odbywają się bezinwazyjnie, bez pobierania próbek lub jakiegokolwiek kontaktu z powierzchnią.

MOLAB został utworzony w ramach programu CHARISMA (Cultural Heritage Advanced Research Infrastructures, Synergy for Multidisciplinary Approach to Conservation/Restoration) finansowanego z funduszy 7. Programu Ramowego Unii Europejskiej. CHARISMA, zrzeszająca dwadzieścia jeden organizacji, ma na celu szeroko pojętą współpracę nad badaniami dzieł sztuki i opracowywania nowych narzędzi do prac konserwatorskich.

Polskę w niniejszym projekcie reprezentuje zespół z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu pod kierunkiem prof. Piotra Targowskiego i prof. Bogumiły Rouby, który zajmuje się adaptacją Optycznej Koherentnej Tomografii (OCT) – standardowo używanej m.in. w diagnostyce okulistycznej – do badań dzieł sztuki. W ramach projektu CHARISMA naukowcy z UMK zostali zaproszeni do Florencji, gdzie metodą OCT badali m.in. "Pokłon Trzech Króli" Leonarda da Vinci.

Laboratorium mobilne ma dostęp także do innych metod diagnostycznych: fluorescencji i dyfrakcji rentgenowskiej, spektroskopii podczerwonej, fluorescencyjnej spektroskopii emisyjnej, spektroskopii Ramana (mikro- i makro), profilowania głębokości NMR, obrazowania w dużej rozdzielczości i innych.

Przy pomocy MOLAB poddano analizie dzieła takich artystów jak Michał Anioł, Leonardo da Vinci, Rafael Santi i Pablo Picasso. Warto dodać, iż na przełomie stycznia i lutego b.r. Laboratorium znajdowało się w Muzeum Narodowym w Gdańsku, gdzie badaniom poddano obraz "Sąd Ostateczny" Hansa Memlinga. Badania te pozwoliły m.in. stwierdzić, że artysta do namalowania tego dzieła użył niesłychanie rzadki i bardzo cenny zestaw pigmentów. Przeanalizowano również sam sposób powstawania dzieła.

Fot. Naukowcy MOLAB prowadzący badania "Sądu Ostatecznego". Źródło: PAP/Adam Warżawa

Obecnie, do 15.09.2012 r., trwa nabór wniosków na kolejne badania tą techniką. Szczegóły na temat projektu CHARISMA oraz MOLAB dostępne są na stronie internetowej: <http://www.charismaproject.eu/>

Konferencja "Sztuczny kamień (gipsowy) w sztuce średniowiecznej"

W architekturze i sztuce średniowiecznej wielką rolę odegrał sztuczny kamień gipsowy, z którego wykonywano monumentalne rzeźby pełno- i półplastyczne, detale architektoniczne, posadzki i okładziny ścian. Zabytki wykonane w tym materiale stały się przedmiotem badań historyków sztuki, historyków, geologów badających obecnie i w przeszłości eksploatowane złoża, konserwatorów-badaczy zajmujących się badaniami budowy zapraw historycznych oraz odtwarzaniem historycznych technologii, materiałoznawców prowadzących badania nad współczesnymi spoiwami gipsowymi i konserwatorów-restauratorów realizujących prace konserwatorskie przy obiektach wykonanych ze sztucznego kamienia gipsowego. W dniach 14-15 czerwca 2012 r. w Toruniu odbędzie się pierwsza sesja naukowa na temat „Sztucznego kamienia gipsowego w sztuce średniowiecznej”.

Tematy konferencji: współczesne i historyczne złoża surowców do produkcji spoiw gipsowych, współczesne metody produkcji spoiw gipsowych, rzeźba i detal architektoniczny w badaniach historyka sztuki, badania budowy i właściwości średniowiecznych zapraw gipsowych, metody konserwacji rzeźb i detalu architektonicznego ze sztucznego kamienia (gipsowego), „case studies”. Główne cele spotkania: konsolidacja środowiska naukowego i konserwatorskiego zajmującego się problematyką sztucznego kamienia – gipsowego, zapoznanie się z głównymi kierunkami badań, opracowanie wytycznych do międzynarodowej konferencji w roku 2013.

Szczegóły na temat tego wydarzenia dostępne są na stronie internetowej PKN ICOMOS: <http://www.icomos-poland.org/images/konferencje/konferencja-SZTUCZNY%20KAMIEN.pdf>

Warsztaty Konserwacji Kamienia w Toruniu

W ramach projektu europejskiego CHARISMA przygotowano cykl warsztatów konserwacji kamienia, które będą prowadzone w różnych częściach Europy.

Pierwsze warsztaty odbyły się w Lizbonie, drugie będą miały miejsce w Toruniu w dniach 10-22 września 2012 r.

W ramach cyklu niniejszych warsztatów omawiane są zagadnienia poczynając od budowy i właściwości materiałów kamiennych kończąc na metodach i materiałach konserwatorskich, od prac przygotowawczych do konserwacji-restauracji zabytków kamiennych.

Zgłoszenia przyjmowane są do 15.06.2012r. Formularz zgłoszeniowy oraz pozostałe szczegóły dostępne są na stronie projektu: <http://www.charismaproject.eu/>

Słowniczek konserwatora

Adaptacja – przystosowanie zabytku architektury do potrzeb użytkownika. Może to być wprowadzanie niezbędnych zmian w układzie funkcjonalnym zabytku bądź całkowicie nowe ukształtowanie wnętrza. Może dotyczyć całej budowli lub jej części. Zazwyczaj jest połączona z modernizacją.

Konserwacja – zgodnie z definicją z „Karty Weneckiej” jest to działanie mające na celu utrzymanie zabytku w należyłym stanie tj. nie stwarzającym zagrożenia dla substancji zabytkowej oraz umożliwiającym postrzeganie i odbiór wartości zabytkowych. Obejmuje czynności zapobiegawcze i utrwalające. Czynności wykraczające poza ten zakres są niezgodne z tak rozumianym pojęciem.

Modernizacja – jest to wyposażenie budynku zabytkowego w instalacje i urządzenia zgodne ze współczesnymi wymogami cywilizacyjnymi (np. sanitarne, wentylacyjne) i technicznymi (np. zabezpieczenia przeciwpożarowe). Często połączona z adaptacją i restauracją.

Odbudowa – jest to przywrócenie zabytkowi architektury wartości użytkowych, które utracił w skutek katastrofy

budowlanej, pożaru, wybuchu, czy długotrwałego zaniedbania. Zwykle połączona z adaptacją i modernizacją, oraz konserwacją wystroju.

Odnowa, renowacja – czynności mające na celu utrzymanie lub estetyki obiektu, nie wchodzące w zakres technicznego stanu zachowania budowli i jej instalacji. Może być uznana za działanie z dziedziny ochrony zabytków jeśli respektuje wartości artystyczne lub historyczne budowli. Nie uznaje się za takie działanie pobieżnego, okazjonalnego „odświeżania fasad”

Odsłonięcie – uwidocznienie zabytku architektury lub elementu jego wystroju, zakrytego nowszymi konstrukcjami lub powłokami. Może mieć miejsce gdy nawarstwienia nie mają wartości zabytkowych.

Restauracja – czynności mające na celu doprowadzenie zabytku do stanu najlepiej ukazującego jego walory artystyczne i historyczne, wykonane z przestrzeganiem zasad jak: poszanowanie dla wszystkich wartościowych nawarstwień, unikanie rozwiązań zakłócających odbiór wartości artystycznych zabytku, nadanie uzupełnieniom formy rozróżnialnej od oryginału.

Konserwatorskie zdjęcie miesiąca

Niniejsze zdjęcia przedstawiają zestawienie próbek wybranych farb firmy KREMER. W górnym rzędzie od lewej: błękit kobaltowy jasny, azuryt, ziemia zielona, malachit. W dolnym od lewej: karmin, cynober, czerwień chromowo-ołowiowa, minia. Jako spoiwo użyto Paraloidu B-72. Pod każdą warstwą farby znajduje się identyczny zestaw rysunków wykonanych ołówkiem (w części górnej), srebrem (w części środkowej) oraz węglem (w części dolnej).

Fotografia pierwsza wykonana została w świetle widzialnym, natomiast druga jest refleksyjną zarejestrowaną przy pomocy kamery na podczerwień.

Przedstawione zestawienie ukazuje różną zdolność farb do pochłaniania promieniowania podczerwonego - część z nich przepuszcza promieniowanie stając się w ten sposób przezroczysta, co uwidoczniła znajdujące się pod spodem rysunki na bazie węgla, które silnie promieniowanie podczerwone absorbują.

Reflektografia jest szczególnie pomocna w badaniu malarstwa. Pozwala bowiem na nieinwazyjną analizę szkiców i zmian koncepcyjnych występujących w strukturze obrazów.

Centrum Badawczo-Edukacyjne Konserwacji Zabytków PWSZ w Nysie

48-300 Nysa, ul. Obrońców Tobruku 5

tel. 77 409 16 88, fax 77 409 16 81

centrumkonserwacji@pwsz.nysa.pl